

Overordnet lese- og skriveplan Østre Toten kommune

Oppdatert 01.08.2023

Østre Toten
kommune

Forord

Det har i mange år vært satset på lesing i grunnskolen i Østre Toten kommune. Lese- og skriveplan er et viktig dokument i Østre Toten kommune som gir føringer til hvordan skolene skal jobbe kontinuerlig med grunnleggende ferdigheter i lesing og skriving. Etter ny fagfornyelse var det naturlig å oppdatere planen. Denne planen har blitt revidert/oppdatert på bakgrunn av ny overordnet del, LK20 og Meld. St 6.

En felles plan for språk og begynnende lese- og skriveopplæring fra helsestasjon, barnehage og skole er under utarbeiding i Østre Toten kommune. Planen vil bli starten av denne lese- og skriveplan.

Vi vet at gode leseferdigheter er avgjørende for å kunne tilegne seg læring. Vi vet også at å knytte skriving tett opp til leseopplæringen gir god effekt. Lese- og skriveplanen er en overordnet plan for skolens lese- og skriveopplæring. Planen er forpliktende for alle skoler. Den skal sikre at alle elever i kommunen vår når målet om å bli funksjonelle lesere slik at de kan gjøre seg nytte av tekst i ulike sammenhenger. Alle elever skal kunne anvende gode lese- og læringsstrategier i alle fag. Lærere i alle fag skal ta del i ansvaret for elevenes lese- og skriveutvikling. Dette er nedfelt i Virksomhetsplan for grunnskolen i Østre Toten.

Det er rektors ansvar å se til at planen blir en del av skolens virke.

Det rettes en stor takk til de som har jobbet med utarbeidelsen av denne planen. Lykke til med det videre arbeidet med lesing og skriving i skolen.

Gruppen som har jobbet med denne lese- og skriveplanen har bestått av:

Heidi Sveum

Hege Anita Haukås Fjørkenstad

Merete Indrelid Haugen

Lise Alund Skjøelås

Marthe Ulsrud

Solveig F. Taralrud

Manijeh Aghdam

Lena 01.10.2021
Ellen Kari Aalstad
Skolesjef

Overordnet
lese- og skriveplan
Østre Toten kommune

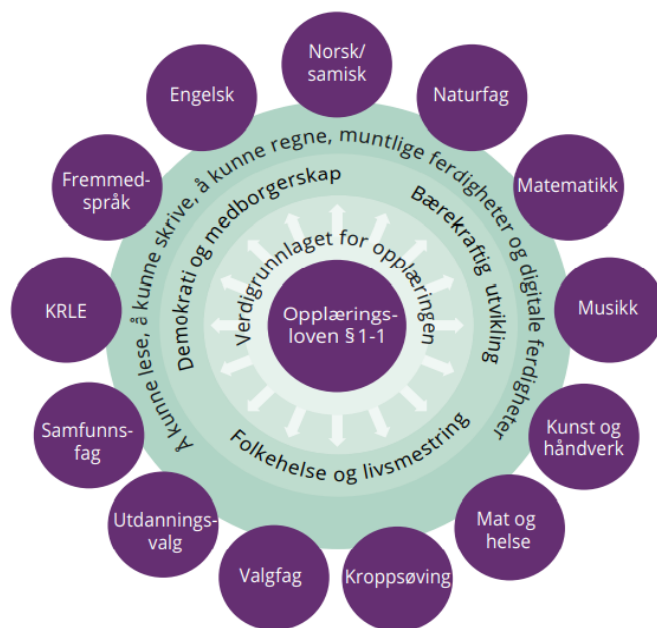
PLANES HOVEDMÅL

- Å styrke elevenes lese- og skriveferdigheter og motivasjon for lesing og skriving
- Å forebygge lese- og skrivevansker
- Å videreutvikle og sikre kvaliteten på lese- og skriveopplæringen
- Å bedre elevenes læringsutbytte gjennom økt lese- og skrivekompetanse blant personalet
- Å systematisk følge opp lese- og skriveutviklingen hos elevene
- Å ivareta prinsippene innenfor området Vurdering for læring

LÆREPLANVERKET FOR KUNNSKAPSLØFTET 2020 (LK20)

“Opplæringen skal sikre at elevene blir trygge språkbrukere, at de utvikler språklig identitet, og at de kan bruke språk for å tenke, skape mening, kommunisere og knytte bånd til andre. Språk gir oss tilhørighet og kulturell bevissthet” (LK20 overordnet del, s 9).

I LK20 har norskfaget et særlig ansvar for opplæringen i å kunne lese og skrive. Utviklingen av å kunne lese i norsk går fra den grunnleggende avkodingen til å lese, tolke og reflektere over tekster i ulike sjangere, for ulike formål og av ulik lengde og kompleksitet (LK20, s 25). Utviklingen av å kunne skrive i norsk går fra den grunnleggende skriveopplæringen til å planlegge, utforme og bearbeide tekster i ulike sjangre og tilpasse formål, medium og mottaker. (LK20, s 25). Lesing og skriving er grunnleggende ferdigheter det skal jobbes med i alle fag.

Figur 2.1 Illustrasjon av forholdet mellom verdier og prinsipper for opplæringen og grunnskolens fag. Læreplanene i fag bygger på verdiene og prinsippene i overordnet del, og fagene utgjør til sammen en helhet. (Opprinnelig fra Meld. St. 28 (2015–2016) Fag – Fordypning – Forståelse — En fornyelse av Kunnskapsløftet).

I starten av skoleløpet må lesing og skriving læres. Målsettinger og årshjul for de yngste klassetrinnene er bygget opp omkring dette. For de eldste trinnene i barneskolen og for ungdomsskolen dreies fokus mere over til at lesing og skriving er redskap for kunnskapstilegnelse i alle fag.

Lesing og skriving går hånd i hånd. Mange finner veien til lesing gjennom skriving, mens andre utvikler skriveferdighet gjennom lesing. Målet med lese- og skriveopplæringen er at elevene skal bli funksjonelle lesere og kunne ytre seg funksjonelt skriftlig. I Østre Toten kommunen er alle lærere lese- og skrivelærere. Grunnleggende ferdigheter i lesing og skriving i alle fag er nedfelt i LK20.

Gjennom hele skoleløpet lærer elevene å bruke ulike læringsstrategier. Utdrag fra LK20 om å lære å lære: *Skolen skal bidra til at elevene reflekterer over sin egen læring, forstår sine egne læringsprosesser og tilegner seg kunnskap på selvstendig vis. Når elevene forstår sine egne læringsprosesser og sin faglige utvikling, bidrar det til selvstendighet og mestringsfølelse. Opplæringen skal fremme elevenes motivasjon, holdninger og læringsstrategier, og legge grunnlaget for læring hele livet. Det krever at lærerne følger elevens utviklings tett og gir dem støtte tilpasset deres alder, modenhet og funksjonsnivå.* Innføringen av læringsstrategier på de ulike klassetrinnene er beskrevet i vedlegg 1.

TIDLIG INNSATS OG INKLUDERENDE FELLESSKAP

Ifølge Meld. St. 6 (Tett på - tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO) *Det er et overordnet mål å videreutvikle kvaliteten i barnehager og skoler, slik at alle barn og elever får lære, mestre og utvikle seg i inkluderende fellesskap. Bedre kvalitet på det ordinære tilbudet kan gi mindre behov for særskilt ordninger for enkeltbarn.*

Tidlig innsats betyr et godt pedagogisk tilbud fra tidlig småbarnsalder, at barnehager og skoler arbeider for å forebygge utfordringer, og at tiltak settes inn umiddelbart når utfordringer avdekkes. Tiltak kan være å tilrettelegges innenfor det ordinære tilbudet og /eller ved å sette inn særskilte tiltak (Meld.St. 6 - 2019 – 2020).

Inkludering i barnehage og skole handler om at alle barn og elever skal oppleve at de har en naturlig plass i fellesskapet (Meld.St. 6 - 2019 – 2020).

SAMARBEID MELLOM HJEM OG SKOLE

Opplæringen skal skje i samarbeid og forståelse med hjemmet, og samarbeidet skal bidra til å styrke elevenes læring og utvikling (LK20, overordnet del 3.3)

Kommunen ønsker å heve foresattes bevissthet om lesing. Foresatte er viktige støttespillere i barnas leseutvikling, i hele utdanningsløpet. Lesing og skriving skal være et fast tema på foreldremøte og foreldresamtaler. Foresatte får informasjon om hvordan de kan hjelpe eleven med lekser, begrepsøving, øving til prøver osv. De får konkrete tips til hvordan dette kan gjøres. Det legges vekt på hvordan de kan oppmuntre barnet til lesing og skriving, både til lyst og læring.

De foresatte har en sentral rolle når det gjelder lesestimulering gjennom oppmuntring til lesing og lån av bøker, høytlesing og leksearbeid. Dette gjelder elever i hele grunnskoleløpet; fra 1. til 10. trinn. Foresattes rolle når det gjelder videreutvikling av lese- og skriveferdigheten hos barn er uvurderlig.

VURDERING OG KARTLEGGING

Skolen skal ha en vurderingspraksis som fremmer elevenes lese- og skriveutvikling gjennom å sette tydelige mål og gi tilbakemeldinger som fremmer læring. Enkeltelevens grunnleggende ferdigheter kartlegges på de ulike klassetrinnene. Dette er gjort rede for i vedlegg 5 - 7.

Det vil være viktig at hver elev følges opp på bakgrunn av kartlegginger, ulike tester og observasjoner. Dette sikrer at elever som sliter fanges tidlig opp og kan gis den hjelpen som trengs for å opprettholde utvikling innen lesing. Samtidig skal en slik oppfølging sikre alle elevene en god leseutvikling.

Mål i lesing og skriving for 1. trinn er at eleven:

- utvikler ferdigheter i å lytte og snakke i ulike sammenhenger, ta ord etter tur, gi respons til andre i en samtale samt gi uttrykk for egne meninger
- utvikler kompetanse innen de ulike elementene beskrevet i «Språklig», «Språkleker», «Språkverkstedet» og «Ringeriksmaterialet». Dette er Totenmodellen.
- Det vil si lytte ut rim, stavelser, første lyd/ midterste lyd/siste lyd, kan høre hva slags ord som oppstår når lyder fjernes eller legges til, hører antall ord i en setning samt kan manipulere med sammensatte ord og forstå at likelydende ord kan ha ulikt meningsinnhold
- har tilegnet seg de ferdighetene som trengs for å knekke lesekode
- møter systematisk begrepstrening i alle fag
- utvikler kompetanse innen bruk av læringsstrategiene; læresamtalen som samtaleform i klasserommet, bilde og overskrift, aktivere forkunnskap, begrepskart, tegne- og tankekart samt gjenfortelling
- utvikler god ordavkodning; leser ord ved hjelp av lyden til bokstavene
- utvikler kompetanse innen å skrive små og store bokstaver på papir og data.
- utvikler kompetanse innen å skrive enkle setninger f.eks. i loggskriving; «Jeg ser» setninger
- kompetanse innen å bruke trykkskrift/stavskrift i innlæringen av bokstavene
- utvikler et funksjonelt blyantgrep
- utvikler ferdigheter innen å samtale rundt regler, sanger, dikt, eventyr og bildebøker
- utvikle grunnleggende dataferdigheter
- utvikle ferdigheter i å kunne bruke stavelleslesing som en nyttig lesestrategi

Årshjul 1. trinn:

Hva	Når	Ansvar	Tips
Høytlesing Bruk av skolebiblioteket og bokbuss	Hele året	Alle lærere	Bruke biblioteket på Lena
Følge «Språkleker», «Språkverkstedet» og kartlegging med «Ringeriksmaterialet»		Kontaktlærere	Se «Totenmodellen» (Opphav i Jørgen Frost og Sol Lyster) «Språklig» Gan-Aschehoug
Begrepslæring innen ulike fagområder		Alle lærere	«Ordlistermetoden» "Begripe med begreper A" (Nyborg)
«Skrivedans»	9 uker	Kontaktlærer	Hefte med CD finnes på skolene
KTI	Uke 42 - 45	Kontaktlærer	Se vedlegg 5 (kommunal kartleggingsplan)
Ringeriksmaterialet	Uke 8	Kontaktlærer	Se vedlegg 5 (kommunal kartleggingsplan)
Nasjonal kartleggingsprøve	Frivillig	Kontaktlærer	Se vedlegg 7 (Kommunale rutiner rundt nasjonale prøver)
Analyse og tiltak i etterkant av kartleggingene	Hele året	Kontaktlærer, leseveileder, rektor	Se vedlegg 6 (Kartlegging på individnivå)
Digital kompetanse	Hele året	Alle lærere	Se s. 17 (Tips til digitale ressurser)
Lesing og skriving som tema på foreldresamtaler/ foreldremøter.	Høst	Kontaktlærer	Oppfordre foresatte til å ta med barna på biblioteket og til lån av egnede bøker

Mål i lesing og skriving for 2.trinn er at eleven:

- utvikler god ordavkoding, trekke sammen lyder til ord
- «knekker lesekode»
- mestrer de ulike språklekene
- lære de mest høyfrekvente ordene gjennom lesing og skriving
- er nysgjerrig på begreper; kan stoppe opp og spørre om betydning
- kan bruke læringsstrategiene; læresamtalen som samtaleform i klasserommet, BO, aktivere forkunnskap, begrepskart, tegne- og tankekart, gjenfortelling, samt lærer å bruke VØ(s)L-skjema, lesestopp og å lage spørsmål til tekst.
- kan skrive enkle og fortellende tekster ved hjelp av modellering fra lærer både for hånd og på tastatur
- kan bruke stor bokstav, punktum og mellomrom i skriftlige arbeider
- kan samtale om innhold og form i regler, sanger, dikt, eventyr og bildebøker
- lærer nye begreper gjennom systematisk begrepstrening i alle fag
- utvikler digital kompetanse i form av å bli kjent med å bruke digitale tekster

Årshjul 2. trinn:

Hva	Når	Ansvar	Tips
Høytlesing Lære å bruke skolebiblioteket og bokbuss Arbeide med de 100 mest høyfrekvente ordene	Hele året	Alle lærere	«lesekvart» - hviskelesing Bruke biblioteket på Lena Repetert lesing – hefter fra Arbeid med ord. Søk på nett.
Begrepslæring innen ulike fagområder	Hele året	Alle lærere	«Ordlistermetoden» “Begripe med begreper B” (Nyborg)
Følge «Totenmodellen» dvs «Språkleker», «Språkverkstedet» og kartlegging med «Ringeriksmaterialet»	8 uker fra skolestart, eller lengre ved behov	Kontaktlærer	Se «Totenmodellen», «Språklig» Gan-Aschehoug og Skolen fra Cappelen Damm. Repetere ved å bruke arbeidsarkene til bokstavprogrammet.
Besøke det kommunale biblioteket på Lena	Eget opplegg i løpet av skoleåret	Kontaktlærer	samarbeid med biblioteket
MiniSL 1	Uke 42 - 45	Kontaktlærer	Se vedlegg 5 (kommunal kartleggingsplan)
OL 64	Uke 42 - 45	Kontaktlærer	Se vedlegg 5 (kommunal kartleggingsplan)
Analyse og tiltak i etterkant av kartleggingene	Hele året	Kontaktlærer, leseveileder, rektor	Se vedlegg 6 (Kartlegging på individnivå)
Digital kompetanse	Hele året	Alle lærere	Se s. 17 (Tips til digitale ressurser)
Lesing og skriving som tema på foreldresamtaler/foreldremøter.	Høst	Kontaktlærer	Oppfordre foresatte til å ta med barna på biblioteket.

Mål i lesing og skriving for 3.trinn er at eleven:

- utvikler god ordavkoding og staving av ikke-lydrette ord
- lære de mest høyfrekvente ordene
- kan gjenfortelle både fag- og skjønnlitterære tekster
- introduserer venndiagram og skrive sammendrag som nye læringsstrategier og bruker læringsstrategiene de har lært på tidligere trinn
- kan bruke stor bokstav, punktum og mellomrom i skriftlige arbeider
- kan skrive tekster til bilder og skrive enkle fortellende, beskrivende og argumenterende tekster
- kan utarbeide tekster med en tydelig overordnet struktur som inneholder overskrift, innledning, hoveddel og avslutning på papir og data
- kan samtale om innhold og form i sammensatte tekster og egne tekster
- kan hente ut informasjon fra digitale tekster
- lærer nye begreper gjennom systematisk begrepstrening i alle fag

Årshjul 3. trinn:

Hva	Når	Ansvar	Tips
Høytlesing Bruk av skolebiblioteket og bokbuss	Hele året	Alle lærere	Bruke biblioteket på Lena
200 mest høyfrekvente ord			Repetert lesing – hefter fra «Arbeid med ord» Søk på nett.
Lesestund	Faste økter hver uke	Alle lærere	Individuell lesing, «Hviskelesing» Lesekvarten
Begrepslæring innen ulike fagområder	Hele året	Alle lærere	«Ordlistemethoden» “Aha! Grunnleggende begreper” (Nyborg)
Systematisk innlæring av sammenhengende skrift	Hele året	Alle lærere	
Lesekurs i gruppe eller klasse (Kartlegge før og etter gjennomføring)	1-2 g.pr år, min 4 uker hver gang	Kontakt lærer, alle lærere	«Lese- og rettskrivings-kursperm» av Elise M Wåle Tips til kartlegging: «Ordkjedetest», «Carlsten»
STAS	Uke 42 - 45	Kontaktlærer	Se vedlegg 5 (kommunal kartleggingsplan)
Nasjonal kartleggingsprøve	Høst	Kontaktlærer	Se vedlegg 7 (Kommunale rutiner rundt nasjonale prøver)
Analyse og tiltak i etterkant av kartleggingene	Hele året	Kontaktlærer, leseveileder, rektor	Se vedlegg 6 (Kartlegging på individnivå)
Digital kompetanse	Hele året	Alle lærere	Se s. 17 (Tips til digitale ressurser)
Lesing og skriving som tema på foreldresamtaler/foreldremøter.	Høst	Kontaktlærer	Oppfordre foresatte til å ta med barna på biblioteket.

Mål i lesing og skriving for 4.trinn er at eleven:

- kan bruke staving som metode når eleven møter nye/vanskelige ord
- kan kjenne igjen og forstå sammensatte ord, ordklasser, endelser, bøyingsformer og tegnsetting
- kan kunne lese og skrive de mest høyfrekvente ordene
- kan bruke de ulike læringsstrategiene som er allerede innført og lære nøkkelord/ å lese med blyant i hånd som ny strategi
- kan lese tekster av ulike typer med sammenheng og forståelse
- kan skrive med funksjonell håndskrift og bruke tastatur
- kan samtale rundt litteratur fra fortid og nåtid skrevet på bokmål, nynorsk, samisk og andre språk
- kan bruke digitale verktøy til å lage tekster med ord, lyd og bilde
- kan hente ut informasjon fra digitale tekster
- lærer nye begreper gjennom systematisk begrepstrening i alle fag
- Carlsten: Det er ønskelig at elevene leser minst 50 ord pr. min. og har færre enn 20 % feil i forståelse

Årshjul 4. trinn:

Hva	Når	Ansvar	Tips
Høytlesing Bruk av skolebiblioteket og bokbuss	Hele året	Alle lærere	Bruke biblioteket på Lena
Lesestund	Faste økter hver uke	Alle lærere	Individuell lesing, «Hviskelesing», lesekvarten
Lesekurs i gruppe eller klasse (Kartlegge før og etter gjennomføring)	Vår	Kontaktlærer, alle lærere	«Lese og rettskrivingskursperm» av Elise M Wåle Bruke sammensatte tekster.
Begrepslæring innen ulike fagområder	Hele året	Alle lærere	«Ordlistemetoden» «Aha! Grunnleggende begreper» (Nyborg)
Systematisk jobbing med eksempeloppgavene fra nasjonale prøver med fokus på fagtekster på PC.	Hele året.	Alle lærere	Bruke tekster fra tidligere nasjonale prøver, «Salaby», «Aftenposten junior», «Nysgjerrigper.no», «Samvirke junior» Se vedlegg 4 (Kommunale rutiner rundt nasjonale prøver)
STAS	Uke 42 - 45	Kontaktlærer	Se vedlegg 5 (kommunal kartleggingsplan)
Carlsten	Høst,vår	Kontaktlærer	Se vedlegg 5 (kommunal kartleggingsplan)
Analyse og tiltak i etterkant av kartleggingene	Hele året	Kontaktlærer, leseveileder, rektor	Se vedlegg 6 (Kartlegging på individnivå)
Digital kompetanse	Hele året	Alle lærere	Se s. 17 (Tips til digitale ressurser)
Lesing og skriving som tema på foreldresamtaler/ foreldremøter.	Høst	Kontaktlærer	Oppfordre elevene til å besøke biblioteket og til å låne bøker

Mål i lesing og skriving for 5. trinn er at eleven:

- fortsetter med god ordavkoding og staving gjennom morfologiske-, ortografiske- og syntaktiske strategier
- kjenner igjen og forstår språklig oppbygging som f.eks. sammensatte ord, endinger, bøyingsformer, tegnsetting, kjenner igjen ulike setningsledd, kjenner igjen ordklasser, forstår avsnitt og har setningsoverblikk
- bruker allerede lærte læringsstrategier og tar i bruk BISON som ny læringsstrategi
- vet hva ordene letelese (punktlese), skumlese og nærllese betyr og bruker dem som lesemåter på tvers av fag på papir og skjerm
- kan skrive tekster med funksjonell håndskrift og med flyt på tastatur
- lærer nye begreper gjennom systematisk begrepstrening i alle fag
- kan skrive fortellende, beskrivende og argumenterende tekster etter eksempeloppgaver
- jobber videre med bruk av digitale verktøy for å lage tekster med ord, lyd og bilde
- kan hente ut informasjon fra digitale tekster
- Carlsten: Det er ønskelig at elevene leser fra 80-120 ord pr.min. og har færre enn 15 % feil i forståelse

Årshjul 5. trinn:

Hva	Når	Ansvar	Tips
Høytlesing, stillelesing Bruk av skolebibliotek/bokbuss	Hele året	Alle lærere	Lesekvarten tre ganger pr.uke Bruke biblioteket på Lena
Lesekurs med tekster fra ulike sjangre i klasse/gruppe (Kartlegging før og etter gjennomføring)	Minimum 2 g.pr. år, min 4 uker hver gang	Kontaktlærer, alle lærere	Tekster fra lærebøker, «Aftenposten jr», «Nysgjerrigper.no»- (lesekroken)
Begrepslæring innen ulike fagområder	Hele året	Alle lærere	«Ordlistemethoden» "Aha! Grunnleggende begreper" (Nyborg)
Forberedelse, gjennomføring og etterarbeid av nasjonal prøve i lesing	Høst	Kontaktlærer	Se veiledning på udir.no Se vedlegg 7 (Kommunale rutiner rundt nasjonale prøver)
Carlsten	Høst,vår	Kontaktlærer	Se vedlegg 5 (kommunal kartleggingsplan)
Nasjonal prøver	Høst	Kontaktlærer	Se vedlegg 7
STAS	Uke 42 - 45	Kontaktlærer	Se vedlegg 5 (kommunal kartleggingsplan)
Analyse og tiltak i etterkant av kartleggingene	Hele året	Kontaktlærer, leseveileder, rektor	Se vedlegg 6 (Kartlegging på individnivå)
Digital kompetanse	Hele året	Alle lærere	Se s. 17 (Tips til digitale ressurser)
Informere foreldre om nasjonale prøver på foreldremøte. Lesing og skriving som tema på foreldremøte.	Høst	Kontaktlærer	Se vedlegg 7 (Kommunale rutiner rundt nasjonale prøver)

Mål i lesing og skriving for 6. trinn er at eleven:

- fortsetter med leseutviklingen: ordavkodning og staving gjennom morfologiske-, ortografiske- og syntaktiske strategier
- kjenner igjen og forstår sammensatte ord, endinger, bøyingsformer, tegnsetting, kjenner igjen ulike setningsledd, kjenner igjen ordklasser, forstår avsnitt, har setningsoverblikk
- fortsetter å bruke allerede lærte læringsstrategier og tar i bruk Kolonnenotat
- vet hva ordene letelese (punktlese), skumlese og nærllese betyr og bruker dette som lesemetode på tvers av fag
- kan skrive tekster med funksjonell håndskrift og med flyt på tastatur
- lærer nye begreper gjennom systematisk begrepstrening i alle fag
- skriver fortellende, beskrivende, reflekterende og argumenterende tekster etter eksempeloppgaver
- skriver tekster med klart uttrykt tema og skaper sammenheng mellom setninger og avsnitt
- øve på bruken av digitale kilder til å lage sammensatte tekster
- få kjennskap til å sammenligne og vurdere ulike kilder
- Carlsten: Det er ønskelig at elevene leser fra 80-140 ord pr.min. og har færre enn 15 % feil i forståelse

Årshjul 6. trinn:

Hva	Når	Ansvar	Tips
Høytlesing, stillelesing Bruk av skolebibliotek og bokbuss	Hele året	Alle lærere	Lesekvarten tre ganger pr.uke Bruke biblioteket på Lena
Lesekurs med tekster fra ulike sjangre i klasse/gruppe (Kartlegging før og etter gjennomføring)	Minimum 2 g.pr. år, min 4 uker hver gang	Kontaktlærer, alle lærere	Tekster fra lærebøker, «Aftenposten jr», «Nysgjerrigper.no»-(lesekroken) og nasjonale prøver
Begrepslæring innen ulike fagområder	Hele året	Alle lærere	«Ordlistemetoden» “Aha! Grunnleggende begreper” (Nyborg)
STAS	Uke 42 – 45	Kontaktlærer	Se vedlegg 5 (kommunal kartleggingsplan)
Carlsten	Høst, vår	Kontaktlærer	Se vedlegg 5 (kommunal kartleggingsplan)
Analyse og tiltak i etterkant av kartleggingene	Hele året	Kontaktlærer, Leseveileder, rektor	Se vedlegg 6 (Kartlegging på individnivå)
Digital kompetanse	Hele året	Alle lærere	Se s. 17 (Tips til digitale ressurser)
Lesing og skriving som tema på foreldresamtaler/foreldremøter.	Høst	Kontaktlærer	Oppfordre elevene til å besøke biblioteket og til å låne bøker

Mål i lesing og skriving for 7. trinn er at eleven:

- fortsetter med god leseutvikling: ordavkodning og staving gjennom morfologiske-, ortografiske- og syntaktiske strategier
- kjenner igjen og forstår språklig oppbygging som f.eks. sammensatte ord, endinger, bøyingsformer, tegnsetting, ulike setningsledd, ordklasser, avsnitt, har setningsoverblikk
- kan bruke læringsstrategiene og etter hvert bevisst velge strategi
- vet hva ordene letelese (punktlese), skumlese og nærllese betyr og bruker disse som lesesmåter på tvers av fag på papir og skjerm
- kan skrive fortellende, beskrivende, reflekterende og argumenterende tekster etter eksempeloppgaver
- kan skrive tekster med funksjonell håndskrift og med flyt på tastatur
- Skrive tekster med tydelig struktur og mestre sentrale regler for rettskriving, ordbøyning og tegnsetting
- får erfaring med å kunne bearbeide tekst med veiledning underveis
- kan bruke digitale kilder til å lage sammensatte tekster og til å hente ut informasjon
- skal kunne sammenligne og vurdere ulike kilder
- Carlsten: Det er ønskelig at elevene leser fra 80-160 ord pr.min. og har færre enn 15 % feil i forståelse

Årshjul 7. trinn:

Hva	Når	Ansvar	Tips
Høytlesing, stillelesing Bruk av skolebibliotek og bokbuss	Hele året	Alle lærere	Lesekvarten tre ganger pr. uke Bruk biblioteket på Lena
Lesekurs med tekster fra ulike sjangre i klasse/gruppe (Kartlegging før og etter gjennomføring)	Minimum 2 g.pr. år, min 4 uker hver gang	Kontaktlærer, alle lærere	Tekster fra lærebøker, «Aftenposten jr», «Nysgjerriger.no» -(lesekroken) og nasjonale prøver.
Begrepslæring innen ulike fagområder	Hele året	alle lærere	«Ordlistemetoden» "Aha! Grunnleggende begreper" (Nyborg)
Systematisk jobbing med eksempeloppgavene fra nasjonale prøver med fokus på fagtekster på PC.	Hele året	Kontaktlærer, alle lærere	Bruke tekster fra tidligere nasjonale prøver, «Salaby», «Aftenposten junior», «Nysgjerriger.no», «Samvirke junior» Se vedlegg 7 (Kommunale rutiner rundt nasjonale prøver)
Carlsten	Høst, vår	Kontaktlærer	Se vedlegg 5 (kommunal kartleggingsplan)
STAS	Uke 42 - 25	Kontaktlærer	Se vedlegg 5 (kommunal kartleggingsplan)
Analyse og tiltak i etterkant av kartleggingene	Hele året	Kontaktlærer, leseveileder, rektor	Se vedlegg 6 (Kartlegging på individnivå)
Digital kompetanse	Hele året	Alle lærere	Se s. 17 (Tips til digitale ressurser)
Informere foreldre om nasjonale prøver på 8. trinn på foreldremøte. Lesing og skriving som tema på foreldremøte	Vår	Kontaktlærer	Oppfordre elevene til å besøke biblioteket og til å låne bøker

Mål i lesing og skriving for 8. trinn er at eleven:

- kan sammenligne og vurdere ulike kilder
- kan lese og skrive sammensatte tekster som er typiske for de enkelte fag
- kan finne informasjon i ulike typer tekster på papir og i digitale tekster
- kunne tolke, forstå og reflektere over form og innhold i ulike tekster
- kan bruke lesemåtene punktlese, skumlese og nærllese som lese måte på tvers av fag
- får erfaringer med bruk av lesestrategier i ulike faglige sammenhenger
- videreutvikler et bredt ordforråd tilpasset det enkelte fag og på tvers av fag
- kan skrive fagtekster ved hjelp av modelltekster, skriverammer og setningsstartere
- får erfaring med å kunne bearbeide tekst med veiledning underveis
- får erfaring med å forenkle språket i fagtekster for å gjøre stoffet til sitt eget
- kan oppgi kilder
- kan bruke fagbegrep i en skriftlig kontekst
- får erfaring med tenkeskriving, skriving av sammendrag og ulike skrivestrategier i læringsarbeidet

Årshjul 8. trinn:

Hva	Når	Ansvar	Tips
Kurs/ repetisjon av læringsstrategier som elevene har lært på barneskolen	Høsten	Norsklærer	Kapitlet «Lesing for å lære» i Nye Kontekst Basisbok. Se vedlegg 2 (Læringsstrategier fra 1.- 10. trinn)
Fortsette å bruke lese- og skrivestrategier i læringsarbeidet	Etter kurset/ repetisjonen	Faglærere	Fokus på modellering. Se på hvordan elevene bruker lese- og skrivestrategier som del av vurderingskriteriene
Begrepslæring innen ulike fagområder	Hele året	Faglærer	Ukas begrep, ordbank, begrepskart, «Ordlistermetoden»,
Forberedelser nasjonal prøve i lesing.	Høst	Faglærere, Leseveileder, spes.ped.lærer	Se veiledning på udir.no Se vedlegg 7 (Kommunale rutiner rundt nasjonale prøver)
Nasjonal prøver	Høst	Kontaktlærer	Se vedlegg 7
Bruke forskjellige lesebestillinger og måter å organisere leseundervisningen på	Hele året	Faglærere	Parlesing, gruppelesing, popcorn-lesing, korlesing
Bruk av skolebiblioteket og det kommunale biblioteket	Hele året	Faglærere	Bruke biblioteket på Lena til innlån av relevant litteratur
Etterarbeid nasjonal prøve i lesing.	Etter nasjonal prøve i lesing	Faglærere, leseveileder, spes. Ped. Lærer, rektor	Se veiledning på udir.no Se vedlegg 7 (Kommunale rutiner rundt nasjonale prøver) Digitale lesetrenings- programmer: « Ask i Raski », « Relemo », « Pageturner »
Analyse og tiltak i etterkant av kartleggingene	Hele året	Kontaktlærer, leseveileder, rektor	Tips til videre kartlegging: Carlsten, Ord kjedetest, Stas Se vedlegg 6 (Kartlegging på individ)
Digital kompetanse	Hele året	Alle lærere	Se s. 17 (Tips til digitale ressurser)
Lesing og skriving som tema på foreldresamtaler/ foreldremøter.	Høst	Kontaktlærer	Oppfordre elevene til å besøke biblioteket og låne relevant litteratur

Mål i lesing og skriving for 9. trinn er at eleven:

- Skal bli mer aktiv i leseprosessen
- At eleven kan finne en kilde og vurdere om den er Troverdig, Objektiv, Relevant og Oppdatert (TORO-testen)
- kan lese og skrive sammensatte tekster som er typiske for de enkelte fag
- kan finne informasjon i ulike typer tekster på papir og i digitale tekster
- kan tolke, forstå og reflektere over form og innhold i ulike tekster
- kan bruke lesemåtene punktlese, skumlese og nærllese som lesestrategi i alle fag.
- får erfaringer med å vurdere bruk av hensiktsmessige lesestrategier i ulike faglige sammenhenger
- får et bredt ordforråd tilpasset det enkelte fag og på tvers av fag
- kan skrive et utvalg type fagtekster; informerende, resonnerende, argumenterende og reflekterende tekster
- kan bearbeide tekst med veiledning underveis
- kan omformulere og «gjøre fagstoff til sitt eget»
- kan bruke fagbegrep i en skriftlig kontekst
- kan oppgi kilder og vite hvordan en siterer

Årshjul 9. trinn:

Hva	Når	Ansvar	Tips
Fortsette å bruke lese- og skrivestrategier i læringsarbeidet	Hele året	Faglærere	Gradvis mer fokus på selvstendig valg av hensiktsmessig strategi
Begrepslæring innen ulike fagområder	Hele året	Faglærer	Ukas begrep, ordbank, begrepskart, ordlistemetoden
Forberedelser nasjonal prøve i lesing	Høsten	Faglærere, leseveileder	Se veiledning på udir.no Se vedlegg 7 (Kommunale rutiner rundt nasjonale prøver)
Nasjonal prøver	Høst	Kontaktlærer	Se vedlegg 7
Etterarbeid nasjonal prøve i lesing Rutiner for pedagogisk bruk og oppfølging av nasjonale prøver i ØTK	Etter nasjonal prøve i lesing	Faglærere, leseveileder, spes.ped.lærer rektor	Se veiledning på udir.no. Digitale lesetrening-programmer: «Aski Raski», «Relemo», «Pageturner» Se vedlegg 4 (Kommunale rutiner rundt nasjonale prøver)
Bruke forskjellige lesebestillinger og måter å organisere leseundervisningen på	Hele året	Faglærere	Parlesing, gruppelesing, popcornlesing, korlesing
Bruk av skolebiblioteket og det kommunale biblioteket	Hele året	Faglærere	Bruke biblioteket på Lena til innlån av relevant litteratur
Analyse og tiltak i etterkant av kartleggingene	Hele året	Kontaktlærer, leseveileder, Rektor,	Tips til videre kartlegging: Se vedlegg 3 (Kartlegging på individnivå)
Digital kompetanse	Hele året	Alle lærere	Se s. 17 (Tips til digitale ressurser)
Lesing og skriving som tema på foreldresamtaler/ foreldremøter.	Høst	Kontaktlærer	Oppfordre elevene til å besøke biblioteket og låne relevant litteratur

Mål i lesing og skriving for 10. trinn er at eleven:

- skal være en aktive og kritisk leser
- kan finne og vurdere relevante kilder
- kan lese sammensatte tekster som er typiske for de enkelte fag
- kan finne informasjon i ulike typer tekster på skjerm og papir
- kan tolke, forstå og reflektere over form og innhold i ulike tekster
- kan bruke hensiktsmessige lese måter og læringsstrategier i ulike faglige sammenhenger etter egne behov
- utvikler et bredt ordforråd tilpasset det enkelte fag og på tvers av fag
- kan lese, tolke og forstå oppgavebestillinger som for eksempel gitt på skriftlig eksamen
- kan skrive et bredt utvalg type fagtekster: informerende, resonnerende, argumenterende og reflekterende (eks: logg, rapport) samt sammensatte tekster
- kan sitere og oppgi kilder på en etterprøvable måte
- kan omformulere og «gjøre fagstoff til sitt eget»
- kan bruke fagbegrep på en presis måte i en skriftlig kontekst
- kan bruke hensiktsmessige skrivestrategier i læringsarbeidet på en selvstendig måte

Årshjul 10. trinn:

Hva	Når	Ansvar	Tips
Jobbe med gamle eksamenstekster og –oppgaver	Hele året	Norsk-, engelsk- og matematikklærere	Se udir.no
Fortsette å bruke lese- og skrivestrategier i læringsarbeidet	Hele året	Faglærere	Fokus på selvstendig valg av hensiktsmessig strategi Se vedlegg 2 (Læringsstrategier fra 1. - 10. trinn)
Bruke forskjellige lesebestillinger og måter å organisere leseundervisningen på	Hele året	Faglærere	Parlesing, gruppelesing, popcornlesing, korlesing
Begrepslæring innen ulike fagområder	Hele året	Kontaktlærer, faglærere	Ukas begrep, ordbank, begrepskart, ordlistemetoden
Bruk av skolebiblioteket og det kommunale biblioteket	Hele året	Faglærere	Bruke biblioteket på Lena til innlån av relevant litteratur
Lesing som tema på foreldresamtaler/ foreldremøter.	Høst	Kontaktlærer	Oppfordre elevene til å besøke biblioteket og låne relevant litteratur
Analyse og tiltak i etterkant av kartleggingene	Hele året	Kontaktlærer, leseveileder, rektor,	Tips til videre kartlegging: Carlsten, Ordkjedetest, Stas Se vedlegg 6 (Kartlegging på individnivå)

TIPS TIL VIDERE LESING

Anmarkrud, Ø., & Refsahl, V. (2010). *Gode lesestrategier*. Adlibris
Fredheim, G. & Trettenes, M. (2010). *Lesing i fagene*. Can Aschehoug
Frost, J. & Lønnegaard, A. (2007). *Språkløker*. Universitetsforl.
Kringstad, T., Kvithyld, T., Melby, G (2014). *Gode skrivestrategier*. Cappelen Damm
Kverndokke, K. (2012). *101 måter å lese leselekser på*. Fagbokforl
Kverndokken, K. (2014) *101 skrivegrep*: Fagbokforl.
Lesesenteret: *Hefter fra serien Lesing er...*
Lundberg, I. & Herrlin, K. (2008). *God leseutvikling*. Cappelen akademisk
Lundberg, I. (2009). *God skriveutvikling*. Cappelen akademisk
Nyborg, S. & Karlstad, H.Ø (2019) *Grunnleggende begreper*. Aschehoug
Nyborg, S. &.: *Grunnleggende begreper*
Repetert lesing - Arbeid med ord: Læremidler AS
Roe, A. & Ryen, J.A. & Weyergang, C. *God leseopplæring med nasjonale prøver*. Universitetsforl.
Skaftun, A. Solheim, O. J., Uppstad, P. H. (2014.) *Leseboka – leseopplæring i alle fag på ungdomstrinnet*. Cappelen Damm
Sæverud, O., Forseth, B. U., Ottem, E., Platou, F.(2013). *En veileder om Begrepslæring en strukturert undervisningsmodell for barn og unge med språkvansker*. Bredtvet kompetansesenter - Statped
Wåle, E. M. (1996) «Lese bedre» *Lese – og Rettskrivingskurs*: Universitetsforl.

Dokumenter som finnes i kommunen kanskje Compilo

Overføring av informasjon mellom barnehage og barneskole 2016.
Totenmodellen
ØLU-hefter: StatPed ved Vigdis Refsahl
Rutiner for pedagogisk bruk og oppfølging av nasjonale prøver i ØTK

TIPS TIL DIGITALE RESSURSER

- Lesesenteret.no
- Skrivesenteret.no
- Språkløyper
- Skolen.cdu.no
- Udir.no
- Lesemester
- Barnas.com
- Tabell med fagtekster i ulike fag: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/grunnleggende-ferdigheter/lesing/god-leseopplaring--for-larere-pa-ungdomstrinnet/lesing-som-grunnleggende-ferdighet/>
- Salaby.no
- Nysgjerrigper.no (lesekroken – spørsmål til tekster)
- Aftenpostenjunior.no
- Sandefjordskolen <http://portal.sandefjordskolen.no/?sandefjordskolen.txt>
- Staveprøve fra Lesesenteret innføres som oppfølgingskartlegging:
- <http://lesesenteret.uis.no/boeker-hefter-og-materiell/boeker-og-hefter/lesesenterets-staveprove-article85269-12686.html>
- <http://www.skrivesenteret.no/ressurser/tenkeskriving-i-grunnskolen/>
- <http://www.skrivesenteret.no/ressurser/tenkeskriving-pa-ungdomstrinnet/>

Oversikt over lesemåter:

Letelese	Brukes når du er på jakt etter detaljer i en tekst. Lurt å bruke når du skal finne svar på spørsmål i teksten.
Nærlesing	Lese langsomt og passe på at du forstår alle ordene og hvordan teksten henger sammen.
Skumlesing:	Brukes for å skaffe deg en oversikt over teksten. Finne viktige ord, setninger og avsnitt. Bruke fine førkunnskaper til å finne ut hva du tror teksten handler om, og hva det er viktig å se nærmere på eller hoppe over.
Lineær lesing:	Å lese en tekst fra begynnelse til slutt.
Ikke-lineær lesing/fotolesing	Lese tekster som ikke har en bestemt start eller slutt. Dette er ofte sammensatte tekster (bilde og tekst) eller hypertekster (internett).
Høytlesing	Lese tekst høyt for deg selv og/eller sammen med andre. Du må lese høyt og tydelig. Lese i passe tempo. Legge vekt på viktige ord, og å kunne lese med innlevelse.
Korlesing	Å lese høyt sammen med andre. Her jobber vi med leseflyt og støtter hverandre.
Opplevelseslesing	Lese for å oppleve og for å få gode leseerfaringer. Du arbeider med å finne dine lesevaner og måter å forstå en tekst på.
Stillelesing	Å lese stille for seg selv.

Progresjonsplan for innlæring av læringsstrategier

Læringsstrategier:	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8. - 10
Læresamtalen som samtaleform i klasserommet								
Bilde og overskrift (BO)								
Aktivere forkunnskap								
Begrepskart								
Tegne og tankekart								
Gjenfortelling								
VØ(s)L - skjema								
Lesestopp								
Lage spørsmål til tekst								
Venndiagram								
sammendrag								
Nøkkelord/å lese med blyant i hånd								
BISON								
Kolonnenotat								

Innlæring av læringsstrategier:

Introduksjon av læringsstrategi	Læreren motiverer og forklarer hensikten med den valgte læringsstrategien. Nå skal vi jobbe med .... fordi.... Denne strategien kan være smart å bruke når...
Modellering av lærer	Lærer viser hvordan man bruker en bestemt læringsstrategi.
Veiledet øving	Eleven prøver ut en gitt læringsstrategi sammen med andre, mens læreren veileder.
Eleven i selvstendig arbeid	Eleven bruker strategien i læringsarbeidet sitt.

Beskrivelse av noen av læringsstrategiene som benyttes i vedlegg 2. For mer informasjon om

LÆRESAMTALEN SOM SAMTALEFORM I KLASSEROMMET

En læresamtale starter med at lærer stiller åpne spørsmål til refleksjon og undring.

Elevene gis tenketid før de deler sine tanker med læringspartneren sin. Læringspartnerne deler sine tanker med andre læringspar, elevgrupper eller hele klassen.

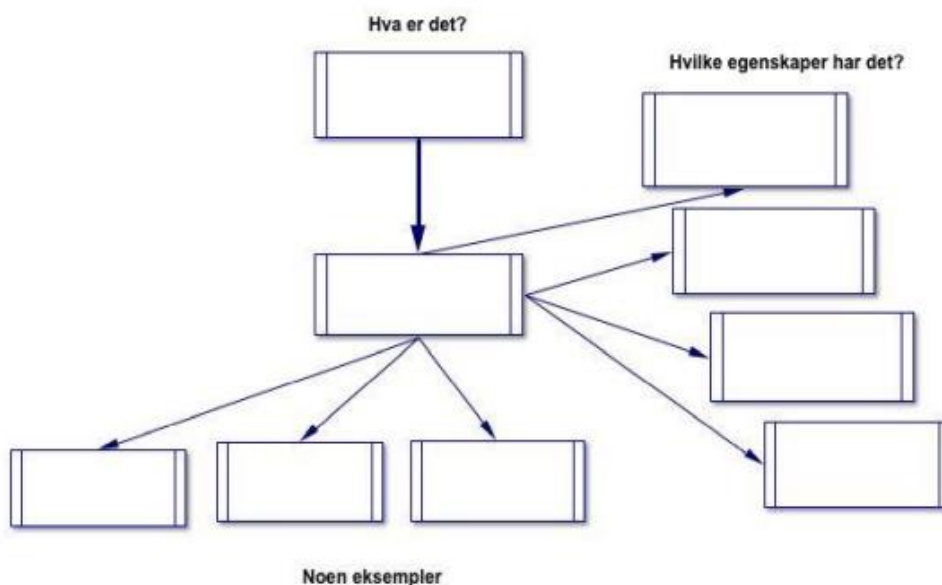
Hva er bra med læresamtale som metode eller teknikk?

- Læresamtale hjelper elevene til å aktivere sin forhåndskunnskap om et tema
- Alle elevene får komme til orde.
- Elevene får opplevelsen "Dette kunne jeg faktisk noe om!", og dette gir en god mestringfølelse.
- Ny kunnskap knyttes til gammel kunnskap – dette gir god læring

<https://strategiar.wordpress.com/laeresamtalen>

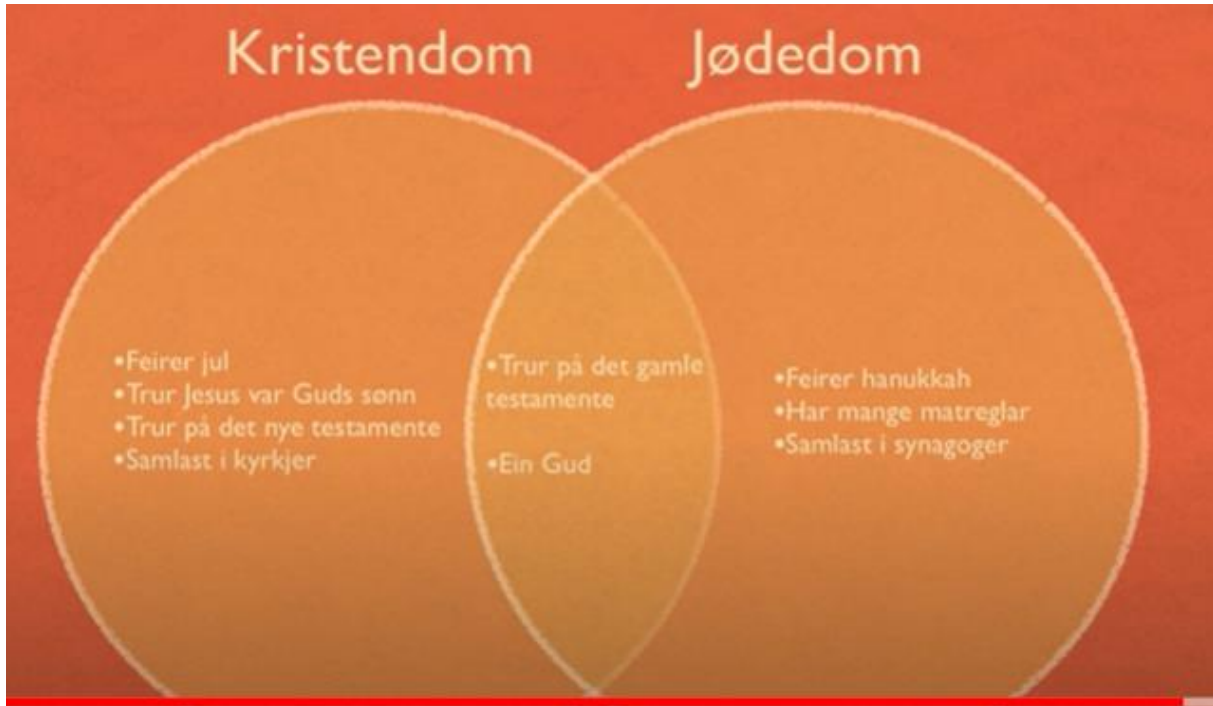
BEGREPSKART

Begrepskart hjelper elevene til å forstå og utvide betydningen av et begrep. Begrepet plasseres i en firkant i midten. Rett over begrepet skrives en forklaring på hva begrepet er. Rett under skrives/tegnes eksempler på begrepet. Til høyre skrives hva man vet om begrepet eller de beskrivelser av begrepet som man kommer fram til.

VENNDIAGRAM

I et venndiagram synliggjør man likheter og forskjeller mellom to eller flere ting. I yttersirkelene skrives det som er særegent for det som skal sammenlignes, mens man i den midterste sirkelen setter det som er felles.

TANKEKART

Tankekart er et kreativt verktøy for å systematisere idéer, tanker og opplysninger om et tema, begrep, tekst eller bilde. Hovedordet plasseres i midten. Assosiasjonene skrives rundt hovedordet.

<https://strategiar.wordpress.com/tankekart-med-bilete/>

SAMMENDRAG

På småtrinnet er et sammendrag en skriftlig gjenfortelling av essensen i en tekst. På mellomtrinnet skriver eleven det som er essensen i en tekst, først ved å notere ned nøkkelord til teksten. Nøkkelordene brukes som en støtte i skrivingen av sammendraget.

<https://strategiar.wordpress.com/samandrag>

VØ(s)L

Elevene strukturerer bakgrunnskunnskap, setter egne mål for hva de ønsker å lære, og hvordan de har tenkt å lære det. Elevene skriver til slutt inn hva de har lært i denne prosessen.

V- Dette vet jeg.

Ø- Dette ønsker jeg å lære.

S- Slik vil jeg lære det.

L- Dette har jeg lært

Dette vet jeg	Dette ønsker jeg å lære mer om	Slik vil jeg arbeide	Dette har jeg lært

BISON

Elevene lærer seg en huskeregel for å forberede seg på innholdet i teksten.

Leseren får et overblikk over teksten og får aktivert bakgrunnskunnskapen sin før selve leseaktiviteten begynner.

B – bilder og tekster under bilder.

I – innledning

S – siste avsnitt

O – overskrifter

N – NB-ord (ord som skiller seg ut)

KOLONNENOTAT

Tittel:	
Forfatter:	
Hvem handler boka om?	
Hvor foregår handlingen?	
Hva skjer?	
Når?	

Kopieriginal 9
- Kolonnenotat - spærreord

Vedlegg 5:

Kartleggingsresultater på gruppenivå drøftes med leseveilederen på skolen

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8. – 10
Ringeriksmaterialet: Leseklar. Innen uke 8								
KTI: Gjennomføres i smågrupper Høst- uke 42 - 45 (Kroghs tegne- og iakttagelsestest)								
Nasjonale kartlegginger: Fastsatte uker i lesing og regning frivillig								
MiniSL 1: Høst- uke 42-45. Ved behov på våren. (leseforståelse, skriveferdighet og holdning.)								
OL 64: Høst- uke 42-45. Ved behov på våren. (ordlesningsprøve)								
Nasjonale kartlegginger: Fastsatte uker i lesing og regning – obligatorisk								
Carlsten: fra 4. trinn- 7. trinn Høst og vår (Leseforståelse og hastighet + diktat)								
STAS: Høst- uke 42-45. Ved behov på våren. (fonologisk avkodingsferdighet og ortografisk lesing)								
Nasjonale prøver: Fastsatte uker								
M-prøven: frivillig (Vår – uke 18-21)								
Kartlegging av flerspråklige elever: kartleggingsverktøy i grunnleggende norsk, Høst-uke 49-51 og vår – uke 20-22								

Obligatorisk oppfølgingskartlegging på individnivå ved svak/usikker score på gruppeprøvene.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8. – 9.
Ringeriksmaterialet. Leseclar.	Språk 5-6							
KTI (Kroghs tegne- og iakttagelsestest)	Språk 5-6							
MiniSL 1 (leseforståelse, skriveferdighet og holdning.)		Språk 6-16						
OL 64 (ordlesningsprøve)		Språk 6-16						
MiniSL 2 (leseforståelse, skriveferdighet og holdning.)			Språk 6 -16					
Nasjonale prøver i lesing					Se lærerveiledning en til prøvene.			Carlsten Ordkjedetest Stas
Carlsten (Leseforståelse og hastighet + diktat)			S40	Språk 6-16 S40 Staveprøven fra Lesesenteret Ordkjedetest Avkodingsferdighet og ordgjenkjenning) kan gjennomføres før og etter lesekurs				S40
Arbeidsprøver	Arbeidsprøve 1. – 9. trinn							
Regnefaktaprøven	Regnefaktaprøven 2. 10. trinn							
STAS (avkodingsferdighet)	Individuelle prøvene i STAS.							
M-prøven (Matematisk kartlegging)	Alle teller							

Ved usikkerhet/bekymring rundt elevens faglige ferdigheter etter individuell kartlegging, drøft dette med leseveilederen og spes.ped koordinatoren.

Beskrivelse av de obligatoriske kartleggingsprøvene på gruppenivå

Kartleggingene gir ikke nødvendigvis et særlig godt bilde av hva barnet kan i mer naturlige lesesituasjoner. Lesing dreier seg om mange ulike ting, feks. et raskt blikk på et gateskilt, å slå opp i atlas, å lese teksten på fjernsyn, å fatte poenget i en historie, å tolke en forfatters hensikter, å kritisere hans hensikt, å vurdere om en tekst er hensiktsmessig m.m. Alle disse ulike innfallsvinklene og ulike oppgavetyper bør være med for å se hele bildet av elevens leseferdighet. Det betyr at en god del av kartleggingen må foregå i forbindelse med det daglige arbeidet. (Høien og Lundberg 2007)

All kartlegging må skje ut i fra en respekt for eleven som medmenneske der målet er å prøve å finne ut av elevens sterke og svake sider; en innsikt som gir grunnlag for pedagogiske tiltak tilpasset den enkelte elev. Kartleggingsprøvene er i utgangspunktet obligatoriske, men hvilke kartleggingsprøver som utføres må alltid vurderes med skjønn og tilpasses elevens ferdighetsnivå. Prøvene kan derfor benyttes på tvers av alderstrinn, individuelt og/eller dynamisk der dette er hensiktsmessig

Elevene blir kartlagt både med hensyn til avkodingsferdigheter og leseforståelse på hvert trinn. Et kartleggings- eller observasjonsverktøy skal ikke brukes alene, men er en del av grunnlaget for en drøfting som ligger til grunn for den tilpassede opplæringen til hver enkelt elev.

Ringeriksmaterialet:

Gruppeprøve som kartlegger elementer innen språklig bevissthet; rim, stavelser, ord som begynner med samme lyd, sammentrekking av lyder, framlyd, minnefunksjon og å finne likelydende ord.

Krogshs tegne og iakttagelsestest (KTI):

Individuell kartlegging som gir informasjon om elevens modenhet i språkforståelse, tallbegrep, finmotorikk, selvstendighet og selvtillit.

MiniSL 1 og 2 med fri skrivning:

Gruppeprøver som kartlegger og vurderer hvor raskt og nøyaktig eleven leser setninger, nivået på skriveferdigheten og holdning til lesing. Ved bruk av MiniSL kan ulike aspekter ved elevens tekstskaoping, som hvordan eleven konstruerer fortellinger, formulerer setninger og staver ord, vurderes. I MiniSL er hovedhensikten å fange opp elever som ikke skriver fonologisk korrekt, fordi dette er det mest sentrale innen den begynnende lese- og skriveutviklingen. MiniSL 1 er anbefalt høst 2.klasse, og MiniSL2 høst 3.klasse.

OL64 :

Gruppeprøver som beskriver og vurderer hvor raskt og nøyaktig eleven leser enkeltord. OL64 har oppgaver med enkle og vanlige ord.

Ved god setningslesing kan det i de fleste tilfeller antas at eleven er en relativ god leser. Men setningslesingen kan også være god uten at ordlesingen er god. Noen elever vil kunne støtte seg til kontekst i setningen eller bildet eller resonnerer seg fram til svar på bakgrunn av bildene. I slike tilfeller utnytter eleven gode språklige ferdigheter og god resonneringsevne for å forstå setningen, og dette kan kompensere for mangelfull ordavkodingsferdighet. MiniSL og OL prøvene utfyller hverandre ved at de kartlegger begge ferdighetene.

STAS:

Gruppelesningsprøvene kartlegger ortografisk lesing (O1) og fonologisk avkodingsferdighet ved lesing av nonsensord (F1). Gruppelesingsprøvene angir om det er grunnlag for å gå videre med de individuelle prøvene i STAS.

M-prøven:

Dette er en normert prøve som brukes i planlegging, gjennomføring og kartlegging av matematikkundervisningen.

Nasjonale prøver:

Obligatoriske prøver som gir informasjon om ferdigheter i lesing, regning og engelsk. Ferdighetene er viktig for læring i alle fag. Nasjonale prøver må ses i sammenheng med andre vurderings- og prøveformer som til sammen gir et bredt og sammensatt bilde. Nasjonale prøver utgjør et avgrenset, men viktig grunnlag i den totale situasjonsbeskrivelsen av norsk grunnopplæring.

Engelsk.

Engelsk er ikke en del av de grunnleggende ferdighetene, slik disse er definert i LK06. Derfor skiller prøvene i engelsk seg fra de andre nasjonale prøvene ved at de tar utgangspunkt i kompetansemål i ett fag – engelsk. Oppgavene i prøvene fokuserer på leseforståelse, ordforråd og begreper og grammatikk.

Regning.

Nasjonale prøver i regning skal måle i hvilken grad elevenes regneferdigheter er i samsvar med beskrivelsene av regning som grunnleggende ferdighet. I læreplanen til hvert fag er det definert hva det vil si å kunne regne i det enkelte faget. Prøven er ikke en prøve i matematikkfaget, men en prøve som viser om elevene har den grunnleggende ferdigheten i regning som er nødvendig for å nå kompetansemålene i fagene.

Lesing.

Å lese handler om å kunne forstå, bruke, reflektere over og engasjere seg i innholdet i tekster. Tekster inkluderer alt som kan leses i ulike medier, ikke bare ord, men også illustrasjoner, grafiske framstillinger, symboler og andre uttrykksmåter. Ulike tekster krever ulike lese måter. Å ha kunnskap om hva som kjennetegner ulike typer tekster og deres funksjon, er derfor en viktig del av det å kunne lese.

Nasjonale kartleggingsprøver:

Kartleggingsprøvene i lesing og regning frivillig for 1. trinn – obligatorisk for 3. trinn, er laget for å finne elever som trenger ekstra oppfølging. Kartleggingsprøvene skal brukes som et pedagogisk verktøy for å identifisere elever med særskilte utfordringer. Formålet med kartleggingsprøver er å undersøke om det er enkelte elever som trenger ekstra oppfølging i ferdigheter og fag.

Lesing

Kartleggingsprøvene i lesing på 1. og 3. trinn måler ferdigheter som danner grunnlaget for god leseutvikling. Prøvene viser progresjonen i utviklingen av leseferdighet; fra språklig bevissthet, via bokstavkunnskap og ordlesing, til å lese ulike typer tekster med sammenheng og forståelse.

Regning

Kartleggingsprøvene i regning på 1. og 3. trinn måler elevenes begrepsforståelse og regneferdigheter. Prøvene inneholder oppgaver innenfor fire temaer: tallrekka og tallinja, regneferdigheter, telleferdigheter og tallbegrep.

RUTINER VED GJENNOMFØRING OG OPPFØLGING AV NASJONALE PRØVER I ØSTRE TOTEN KOMMUNE.

NÅR	AKTIVITET	HVA SKAL GJØRES	ANSVAR
<u>Før prøven</u>	Foreldremøte	<ul style="list-style-type: none"> • Informere foreldre om nasjonale prøver. • Sende informasjon/brosjyre fra Udir til foresatte. 	Kontaktlærer
	Jobbe med oppgavetyper / eksempeloppgaver	<ul style="list-style-type: none"> • Systematisk jobbing med eksempeloppgavene for 4., 7., og 8. trinn i lesing, engelsk og regning. • Ifølge ILS (institutt for lærerutdanning og skoleforskning), er det å øve til nasjonale prøver på en aktiv måte i undervisningen, noe som gir god leseopplæring gjennom hele året. Oppgavene er av en slik art at de fører til læring og økt kompetanse på områder som er beskrevet i KL 20. • Forklare elevene hensikten med prøvene. • Arbeide med rutiner og holdninger på prøvedagen. 	Rektor og lærere
	Forberedelser for skoleledere og lærere	<ul style="list-style-type: none"> • Alle lærere og ledelsen setter seg inn i hva nasjonale prøver er. • Hvordan skal resultatene brukes? • Bruke den informasjonen som ligger på Udir sine sider. 	Rektor og lærere
<u>Gjennomføring</u>	Nasjonale prøver	<ul style="list-style-type: none"> • Sørg for at elevene får nødvendig og riktig informasjon om hvordan prøven skal gjennomføres • Skolen skal tilrettelegge slik at alle elever får optimale prøveforhold. • Det kan være hensiktsmessig å gjennomføre prøven i grupper med færre elever i stedet for i hel klasse. • Husk at det er fullt mulig å organisere gjennomføringen med en innlagt pause. • Oppmuntre elevene til å bruke notatarket (Dette må eleven være fortrolige med og ha øvd 	lærere

		<p>på forhånd dersom de skal ha fullt utbytte av det)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Elever som er fraværende på ordinære prøvedager, skal ta prøven i etterkant. Det settes av "reserveuker" for de digitale prøvene. 	
<p><u>Etter prøven – pedagogisk oppfølging</u></p>	<p>Hver skole skal utvikle en systematikk rundt etterarbeidet</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ledelsen drøfter resultatene sammen med lærere, leseveileder/ teamet - statusmøte. Alle parter er forberedt til møtet. (se forslag til spørsmål som kan stilles i vedlegg) • Resultater fra Nasjonale prøver skal være tema for refleksjon mellom ledelse og lærer i fellestid. • Funn fra skolens resultater drøftes i plangruppa og i hele kollegiet. Hvilke tendenser ser vi ved skolen gjennom flere år? Nasjonale prøver angår alle lærere uavhengig av hvilke fag de underviser i. Nasjonale prøver måler grunnleggende ferdigheter. • Resultater fra Nasjonale prøver kan drøftes med pp-rådgiver på systemdagene. • Elever med laveste score blir fulgt opp særskilt. • Innarbeide evt. tiltak for endring av praksis på elevnivå, klassenivå og skolenivå. • Forelderen får tilbakemelding om resultatene og hva dette betyr (tas på foreldresamtalen – ikke kun sende hjem utskrifts versjon av beskrivelsen av hvert nivå). Tilbakemeldingen skal fungere som en framover melding. Hva må det konkret jobbes med? 	<p>Rektor</p> <p>lærere</p> <p>Kontaktlærer</p>
<p><u>Oppfølging av resultater på skolesjef nivå</u></p>		<ul style="list-style-type: none"> • Gjennomsnittstall for skolene drøftes i rektormøte. • Resultater fra Nasjonale prøver er en del av grunnskolens kvalitetsrapport som er en sak i BOO-utvalget og i kommunestyre. • Oppfølging av resultater fra nasjonale prøver blir et tema på skolesjefens skolebesøk. 	<p>Skolesjef</p>

Østre Toten
kommune